

«Άγιοι Κολλυβάδες»

ὕπό π. Νικόλαου Δημαρᾶ Dr.Jur.
Βαρδακουλᾶ 47, πᾶρ. 3, 30300 Νάυπακτος
τηλ.: 2610-341269
Καλοκαίρι 2007

Μέρος 2ον

**Ἡ πλάνη περί δημιουργίας
τῆς κολάσεως ἀπό τόν Θεόν**

**γ. Ἡ θέα τοῦ Θεοῦ ὡς Παράδεισος
ἢ ὡς αἰώνια Κόλαση**

Κάθε Ὁρθόδοξος πιστός θά δεῖ ἐν Χριστῷ τήν δόξαν τοῦ Θεοῦ καί θά φθάσει στόν βαθμό ἐκεῖνο τῆς τελειώσεως τόν ὅποιον ἔχει ἐπιλέξει καί γιά τόν ὅποιον ἔχει ἐργασθεῖ.

Ἀκολουθῶντας τόν Ἀπόστολο Παῦλο καί τόν Ἅγιον Ἰωάννη τόν Θεολόγο οἱ Πατέρες ὑποστηρίζουν, ὅτι θά σωθοῦν ἐκεῖνοι πού βλέπουν τόν ἀναστάντα Χριστόν ἐν δόξῃ σ' αὐτή τήν ζωή, εἴτε "δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι" μέσῳ τῶν ἀδιαλείπτων ἐν τῇ καρδίᾳ προσευχῶν καί ψαλμῶν, εἴτε "πρόσωπον πρὸς πρόσωπον" μέσῳ τοῦ δοξασμοῦ.

Ἐκεῖνοι πού δέν τόν βλέπουν μέ αὐτόν τόν τρόπο σ' αὐτή τήν ζωή, θά ἰδοῦν τήν δόξαν τοῦ Θεοῦ ὡς αἰώνιον καί καταναλίσκον πῦρ καί σκότος ἐξώτερον στήν ἄλλη ζωή.

Ἡ ἄκτιστη δόξα τήν ὁποία ἔχει ὁ Χριστός μας κατά φύσιν ἀπό τόν Πατέρα, εἶναι Παράδεισος γιά ἐκείνους, τῶν ὁποίων ἡ ἐγωκεντρική καί ἰδιοτελής ἀγάπη ἔχει θεραπευθεῖ καί μεταμορφωθεῖ σέ ἀνιδιοτελή.

Ὅμως ἡ ἴδια δόξα εἶναι τό ἄκτιστο πῦρ τό αἰώνιο καί ἡ κόλαση γιά ἐκείνους πού ἐπέλεξαν νά μείνουν ἀθεράπευτοι μέσα στήν ἰδοτέλειά τους καί ἔξω ἀπό τήν Ἐκκλησία πού χαρίζει τήν θεραπεία, κάνοντας τούς ἀνθρώπους ἰκανούς νά δοῦν τήν ἄκτιστη δόξα τοῦ Θεοῦ καί τό ἄκτιστο Φῶς.

Δέν εἶναι ἐν προκειμένῳ σαφεῖς μόνον ἡ Ἁγία Γραφή καί οἱ Πατέρες, ἀλλά καί οἱ Ὁρθόδοξοι εἰκόνες τῆς Κρίσεως.

Τό ἴδιο τό ἐκπηγάζον ἐκ τοῦ Χριστοῦ μας χρυσοῦν φῶς τῆς δόξης, μέσα στό ὁποῖο περικλείονται οἱ φίλοι Του, γίνεται κόκκινο, καθῶς κυλάει πρὸς τά κάτω, γιά νά ἀγκαλιάσει, αὐτή ἡ ἴδια Θεία ἀγάπη, τούς "κατηραμένους", πού τήν βλέπουν ὡς δύναμη κολαστική.

Αὐτή εἶναι ἡ δόξα καί ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, πού καθαρίζει τά ἁμαρτήματα ὄλων, ἀλλά

**δοξάζει τούς μέν
καί**

κολάζει τούς δέ.

Ὅλοι θά ὀδηγηθοῦν ἀπό τό Ἅγιον Πνεῦμα "εἰς πᾶσαν τήν ἀλήθειαν", δηλ. θά δοῦν τόν Χριστόν μετά τῶν φίλων Του ἐν δόξῃ, ἀλλά ὅλοι δέν θά δοξασθοῦν.

"Ὅς ἐδικαίωσεν, τούτους καί ἐδόξασεν", κατὰ τόν Ἀπόστολον Παῦλον.

Ἡ παραβολή περί τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου εἰς τούς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ καί τοῦ πλουσίου στόν τόπο τῶν βασάνων εἶναι σαφής. Ὁ πλούσιος βλέπει, ἀλλά δέν μετέχει τοῦ φωτός τῆς δόξης ἀλλά καί τιμωρεῖται ἀπό τό ἴδιο φῶς τοῦ Χριστοῦ πού τό προσλαμβάνει ὡς φωτιά.¹

Παρά τό γεγονός ὅτι ἡ ψυχή τοῦ ἀνθρώπου χωρίζεται ἀπό τό σῶμα μέ τόν θάνατο, δέν καταργεῖται, βέβαια, ἡ ὑπόστασις τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐφ' ὅσον ἡ ψυχή δημιουργεῖται ἀπό τόν Θεό μαζί μέ τό σῶμα², σημαίνει ὅτι εἶναι μοναδική γιά κάθε ἄνθρωπο. Κατά τόν μεγάλο δογματικό πατέρα τῆς Ἐκκλησίας μας Ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό ἡ ὑπόστασις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ σύμπηξις ἐκ σώματος καί ψυχῆς κατά τήν ἀρχή τῆς ὑπάρξεως κάθε ἀνθρώπου. Κάθε ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπό ψυχή καί σῶμα, πού ἐνώθηκαν σέ μία ὑπόστασις ἀπό τόν Θεό κατὰ τήν ἀρχή τῆς δημιουργίας του.

Αὐτή ἡ ὑπόστασις δέν διασπάται οὔτε καί μέ τόν θάνατο.³ Εἶναι, βέβαια,

¹ Κατά Λουκᾶν 16, 19-31.

² Βλ. σχετικά καί ἰδιαίτερα προηγούμενο τεῦχος "Ἁγίων Κολλυβάδων" Ἰανουάριος 2006.

³ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Διαλεκτικά, σελ. 116, 117 καί 151 ἐπ. "εἰ γάρ καί χωρίζεται ἡ ψυχή τοῦ

αυτονόητο για κάθε λογικό άνθρωπο, και, βέβαια, για κάθε Όρθόδοξο, ότι δεν είναι δυνατόν να γίνει δεκτή οποιαδήποτε ανόητη θεωρία περί μετεμψυχώσεως ή μετενσαρκώσεως.

Μέ την ονομασία Άδης δεν έννοείται κάποιος τόπος, αλλά κάποια κατάσταση τής ψυχής, **-(τρόπος υπάρξεως κατά τόν Άγιον Ιωάννην τόν Χρυσόστομον)-**, αειδής και άσώματος, κατά τόν Άγιο Γρηγόριο Νύσσης.⁴

Ο Άγιος Νικήτας ό Στηθάτος, χαρακτηρίζει τούς άφεγγείς και σκοτεινούς τόπους ως δεσμοτήριο.

Άν ή ψυχή δέν θεραπευθεϊ όταν είναι ένωμένη μέ τό σώμα, μετά τήν έξοδό της από αυτό ύποφέρει και βασανίζεται από τά πάθη, δέν αισθάνεται καμμία παράκληση και παραμυθία. **Δέν μετέχει τής φωτιστικής και θεοποιοϋ ενεργείας του Θεού**, και αυτό είναι:

-άφ' ενός **σκότος**,

άφεγγής τρόπος ζωής, μαρτύριο, βασανιστήριο, και

-άφ' έτέρου **πῦρ αιώνιον**,

άφοϋ προσλαμβάνεται από τήν ψυχή **τό πρώτον φῶς** ως φωτιά.

Κατά τόν Άγιο Νικήτα τόν Στηθάτο οί ψυχές τών Αγίων, πού είναι καθαρές και εϋώδεις, θεοειδείς και πεπληρωμένες ένθέου δόξης και άκρεφνεστάτου φωτός, όταν έξέρχονται από τό σώμα λάμπουν ὅπως ό ήλιος από τά έργα τής δικαιοσύνης, τής σοφίας και τής καθαρότητας. Αυτές οί ψυχές πορεύονται **"διά τών φίλων άγγέλων προς τό πρώτον φῶς"**.⁵

Πρώτον φῶς

είναι ό Τριαδικός Θεός,

ή θεότητα τών Προσώπων τής Αγίας

Τριάδος,

δεύτερα φῶτα

είναι οί Άγιοι Άγγελοι και οί

Δίκαιοι, πού μετέχουν του πρώτου φωτός.

άνθρώπου έν τῷ θανάτῳ, ἀλλ' ή ύπόστασις άμφοτέρων μία και ή αϋτή έστιν... μένει τό τε σώμα και ή ψυχή, αεί μίαν τήν αρχήν τής έαυτών έχοντα ύπάρξεώς τε και ύποστάσεως".

⁴ Άγιου Γρηγορίου Νύσσης, ΕΠΕ, 1 σελ. 296

⁵ Άγιου Νικήτα του Στηθάτου, Μυστικά συγγράματα, Θεσσαλονίκη, 1957, σελ. 123 και 124.

Οί ψυχές τών ανθρώπων μετά τόν χωρισμό τους από τό σώμα άπολαμβάνουν τά ὅσα έπραξαν και έξησαν στην ζωή τους, δηλ. βιώνουν καταστάσεις ανάλογα μέ τόν τρόπο ζωής τους.

Άν έχουν καθαρθεί, θά άπολαύσουν τής φωτιστικής και θεοποιοϋ ενεργείας του Θεού.

Ένω άν δέν θεραπεύθηκαν, θά βιώσουν τήν καυστική ενεργεια του Θεού, θά εισέλθουν σε τόπο άφεγγή και σκοτεινό, πού ονομάζεται Άδης.⁶

Η μέση κατάσταση τών ψυχών είναι περίοδος άναμονής, κατά τήν όποία οί ψυχές προαπολαμβάνουν αυτά πού περιμένουν και έχουν σχέση μέ ὅσα έξησαν, όταν βρίσκονταν ένωμένες μέ τά σώματα.

Γιαυτό έχουν οί κεκοιμημένοι μας άνάγκη τίς προσευχές μας, γιατί οί ίδιοι δέν μπορούν να κάνουν τίποτε πλέον, έμεις πού ζοϋμε μπορούμε ὅμως να κάνουμε έλεημοσύνες γι' αυτούς και να τούς μνημονεύουμε στις προσευχές μας και κατ' έξοχήν στο μέγα μυστήριο τής Θείας Εϋχαριστίας. Ιδιαίτερη παρησία έχουν οί Άγιοι, έπειδή βρίσκονται μέσα στο άκτιστο Φῶς του Θεού.

Η ψυχή του ανθρώπου, μετά τήν άπαλλαγή της από τό σώμα, έπειδή είναι άσώματη και άυλη, **"οϋκ έστιν εικός ύπό σωματικού πυρός κολάζεσθαι"**, άφοϋ τό σώμα της διεφθάρη.

Μετά τήν κοινή άνάσταση, άφοϋ ή ψυχή εισέλθει πάλι στο άφθαρτο σώμα και αλλοιωθεϊ ὄλη ή κτίση

και

άφοϋ διαιρεθεϊ τό πῦρ,

δηλ. θά διαιρεθεϊ

τό φωτιστικό

και τό καυστικό του πυρός,

τότε ό άμετανόητος, άμαρτωλός άνθρωπος, θά γευθεϊ τής αιώνιου κολάσεως, ὅπως ακριβῶς και οί δαίμονες, γιατί και αυτοί έχουν σώματα άέρια και πύρια.⁷

Οί ψυχές τών δικαίων κρατοϋνταν στον Άδη μέχρι να συλληθεϊ αϋτός από τόν Θεάνθρωπο Κύριόν μας, λόγω τής προπατορικής άμαρτίας, **"οϋκ ὡς έν πυρί και κολάσει πάντως αλλ' έν δεσμοτηρίῳ και φυλακῇ"**.

⁶ Ο Άγιος Άνδρέας Κρήτης γράφει ότι από τόν Άδη θά περάσουν και οί ψυχές τών Αγίων μετά τήν έξοδό τους από τό σώμα. **"Τόν αειδη τόνον εκείνον διέρχονται μέν, οϋ κατέχονται δε"**. Οί ψυχές τών Αγίων διέρχονται από τόν Άδη, χωρίς ὅμως να κρατοϋνται, ένω οί ψυχές τών άμετανοήτων άμαρτωλῶν κρατοϋνται στον άφεγγή και αειδη εκείνον "τόπον". Αυτό γίνεται για γνωρίσουν οί Άγιοι τήν νίκη του Χριστου πάνω στον Άδη και τόν θάνατο.

⁷ Patrologia Orientalis, (PO), Paris, 1903, 15, pp. 58-60.

**Ἡ ἄκτιστη Χάρις τοῦ Θεοῦ, λοιπόν,
-τούς μέν δικαίους φωτίζει
-τούς δέ ἁμαρτωλούς κατακαίει.**

Ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός
ἀποστομώνοντας τούς Λατίνους στήν Φεράρα-
Φλωρεντία, γιά νά παρουσιάσει τήν σχετική
Ὁρθόδοξη διδασκαλία ἀνέφερε τά χωρία τῶν
Ψαλμῶν,

*"Πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ καυθήσεται, καί κύκλω αὐτοῦ
καταιγίς σφόδρα"* (Ψαλμός μθ', 3) καί

*"Πῦρ ἐναντίον αὐτοῦ προπορεύεται καί φλογιεῖ
κύκλω τούς ἐχθρούς αὐτοῦ"* (Ψαλμός κζ', 3)

καί τό τοῦ Προφήτου Δανιήλ

"Ποταμός πυρός εἶλκεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ" (Δαν. ζ',
10).

Ἡ ἀποκαλυφθεῖσα εἰς τούς φίλους τοῦ
Χριστοῦ θεία δόξα καί Θεότης δέν ἔχει καμμία σχέση
μέ τόν νοητό κόσμο τῶν Πλατωνικῶν. Γιά νά τό
τονίσουν αὐτό οἱ Θεοφόροι Πατέρες κατεδίδαξαν
ἐπίσημα τήν περί ἀρχετύπων ἰδεῶν διδασκαλία τοῦ
Πλάτωνος.⁸

Μεταξῦ τῆς θείας δόξης καί τῶν κτισμάτων
δέν ὑπάρχει καμμία ὁμοιότητα. Καί γιά τόν λόγο
αὐτό ἡ Ἁγία Γραφή ἀποδίδει καί ὀνόματα
ἀντιθέσεων στόν Θεόν, γιά νά τονίσει ὅχι ὅτι
πράγματι ὑπάρχουν ἀντιθέσεις στόν Θεόν, ἀλλά ὅτι
ὁ Θεός ὑπερβαίνει ὅλες τίς κατηγορίες τοῦ κόσμου
καί τῆς φυσικῆς ἀνθρώπινης ἐμπειρίας, τῆς αἰσθητῆς
καί τῆς λογικῆς. Ἔτσι, γιά παράδειγμα,

**ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ στήν Ἁγία Γραφή ὀνομάζεται μέ τίς
ἀντιθέσεις**

φῶς-γνόφος καί

πῦρ-σκότος,

ὅπως καί μέ τά παράλληλα

δόξα-νεφέλη καί ἀστραπή-καπνός.

Οἱ φίλοι τοῦ Θεοῦ βλέπουν τόν Θεόν μέσα σέ
φῶς-γνόφο ἢ σέ δόξα-νεφέλη, ἐνῶ οἱ ἰδιοτελεῖς
μένοντες ἀθεράπευτοι, οἱ ἀμετανόητοι πόρνοι,
μοιχοί, ἀρσενοκοῖτες, μαλακοί, ἄδικοι, κλέπτες,
ληστές, φονεῖς γαστρομάργοι, πλεονέκτες,
εἰδωλολάτρες, ἄπιστοι, οἱ παντός εἶδους αἰρετικοί,
παπικοί, προτεστάντες, μονοφυσίτες, μοαμεθανοί,
ἰδνουιστές, βουδιστές καί κάθε ἕνας πού δέν δέχεται
τόν Χριστόν ὡς τόν μόνον ἀληθινόν Θεόν μέ τό
Ἅγιον Βάπτισμα, δέν τόν ὁμολογεῖ μέ τήν ὄλην ζωή
του, τοῦ ἔσω καί τοῦ ἔξω ἀνθρώπου, βλέπουν τόν
Θεόν κριτήν, ὡς ἀστραπήν-καπνόν ἢ πῦρ σκότος.

Ἡ ἀποφατική αὐτή θεολογία τῆς
Ὁρθοδοξίας εἶναι σαφῶς ἡ θεολογία τῆς Ἁγίας
Γραφῆς.

Διότι, βεβαίως, ὁ Θεός παραμένει πάντοτε
φίλος ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Θεός Πατήρ
καταλλάσσει ἐν Χριστῷ τόν κόσμον πρός τόν ἑαυτόν
του.

**Ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι γινόμαστε ἐχθροί τοῦ
Θεοῦ μέ τίς ἁμαρτίες μας καί θεωροῦμε τόν Θεόν
ἐχθρόν καί τόν βλέπουμε ὀργισμένον. Ὁ Θεός
οὐδέποτε μᾶς ἐχθραίνεται καί οὐδέποτε ὀργίζεται
κατά τήν ἐσφαλμένη δυτικότεροση κοσμική ἀντίληψη.
Οἱ προϋποθέσεις τῆς σκοτισμένης δύσεως περί**

⁸ Βλ. Ἁγίου Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος Α',
Θεολογικός, ι', PG 36, 24.

ἱκανοποιήσεως τάχα τῆς θείας δικαιοσύνης μέ τήν
σταυρική θυσία τοῦ Χριστοῦ δέν εἶναι Ὁρθόδοξες.
Οἱ Θεοφόροι Πατέρες ἀπορρίπτουν κατηγορηματικά
τήν αὐγουστίνια βάση αὐτῆς τῆς διδασκαλίας,
δηλαδή τήν κληρονομική μετάδοση τῆς ἐνοχῆς τοῦ
Ἀδάμ.

Ὅπως ἀντιθέτως, οἱ Θεοφόροι Ἑλληνες
Πατέρες διδάσκουν ὅτι ὁ Θεός μὴ θέλων τόν
θάνατον, τόν ἐπέτρεψε ἀπό ἀγάπη, γιά νά μὴ γίνουν
τό κακό καί ἡ ἁμαρτία ἀθάνατα. Ὁ Θεός ἀγαπᾷ καί
τελειοποιεῖ ὅλους ἀνεξαιρέτως τούς ἀνθρώπους,
ἀλλά ὅλοι δέν τελειοποιούνται κατα τόν ἴδιο ρυθμό
καί βαθμό.

Ὅσοι δέν θέλουν νά ἐξέλθουν ἀπό τήν
ἐγωπάθειά τους καί νά συνεργασθοῦν μέ τήν Θεία
Χάρη παραμένουν μέ τήν θέλησή τους ξένοι πρός τήν
ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί ἐχθροί. Μαζί μέ ἐκείνους πού θά
σωθοῦν θά δοῦν καί αὐτοί τόν Θεόν, ὄχι ὅμως ὡς
φῶς ἀλλά ὡς πῦρ τό αἰώνιον.⁹

*Τίς σχετικές ἀποφάσεις τῶν Μεγάλων Συνόδων τῆς
Ὁρθοδοξίας τοῦ 14ου καί τοῦ 18ου αἰῶνος, πού ἐπικυρώνουν τήν
διδασκαλία τῶν Θεοφόρων Πατέρων μας καί κατ' ἐξοχήν τοῦ
Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καί τοῦ Ἁγίου Μάρκου τοῦ
Εὐγενικοῦ θά τίς ἀναπτύξουμε στό ἐπόμενο τεῦχος τῶν "Ἁγίων
Κολλυβάδων", ὅπου καί θά ὁλοκληρωθεῖ ἡ παράθεση τῆς
Ὁρθοδόξου διδασκαλίας περί τοῦ αἰωνίου τῆς κολάσεως καί τῆς
ἀπορρίψεως τῆς πλάνης τῶν Λατίνων περί καθαρτηρίου πυρός
καί ἄλλων σχετικῶν ἐτεροδιδασκαλιῶν πού παρεισέφεραν στήν
λαϊκή κυρία φαντασία καί ἀποτελοῦν ἐσφαλμένη πίστη καί
βασανιστικό ἐπιτόλι πολλῶν εὐαίσθητων ἀδελφῶν μας.*

Νηστεία καί ἐγκράτεια πρό τῆς Θείας Μεταλήψεως

Ὁ μεγαλύτερος Οἰκουμενικός διδάσκαλος
καί Πατέρας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὁ Ἅγιος
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς εἶναι ἐκεῖνος πού ὑπῆρξε -
πρῖν ἀπό τόν Ἅγιο Νικόδημο καί τόν Ἅγιο
Μακάριο Κορίνθου- ὁ πρωτεργάτης τῆς ἀνανεώσεως
τῆς μυστηριακῆς ζωῆς τόν 14ο αἰῶνα. Στήν 60η
Ὁμιλία του βεβαιώνει ὅτι μέσα στά δύο Μυστήρια
τοῦ Βαπτίσματος καί τῆς Θείας Εὐχαριστίας
βρίσκεται ὅλη ἡ σωτηρία μας, διότι ἡ οἰκονομία τοῦ
Θεανθρώπου συνοψίζεται ἐδῶ. Στούς λόγους του
στήν Θεσσαλονίκη, ὁ Μέγας Παλαμᾶς κηρύσσει,
(στήν 50η Ὁμιλία του), μέ ζήλο τήν τήρηση τῶν
ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων πού ἀναφέρονται στήν
Θεία Λειτουργία τῆς Κυριακῆς, διότι ὁ ἄνθρωπος
πού περιφρονεῖ τήν Κυριακάτικη Θεία Λειτουργία
βρίσκεται μακριά ἀπό τόν Θεό. Στήν δέ 38η Ὁμιλία
του διδάσκει τήν καθημερινή σχεδόν Θεία
Κοινωνία.¹⁰

Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης ὑπῆρξε ὁ
κύριος ἀνανεωτής τῆς συχνῆς Θείας Μεταλήψεως
στό Ἅγιον Ὅρος καί στήν Ὁρθόδοξη γενικά
Ἐκκλησία. Ἐκφράζει τήν Ὁρθόδοξη ἡσυχαστική

⁹ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ, Ὑπέρ τῶν ἱερῶς
ἡσυχάζόντων, Γ', γ', 10. Ἐκδοση, Π. Χρήστου, τόμ. Ι,
σελ. 419-420.

¹⁰ Ἰδιαίτερη ἀνάλυση βλ. στό ἐπόμενο τεῦχος τῶν "Ἁγίων
Κολλυβάδων".

παράδοση. Τό 1783 δημοσίευσε στην Βενετία τό ἔργο του περί Συνεχοῦς Θείας Μεταλήψεως καί προκάλεσε τήν ἄγρια ἀντίθεση μερικῶν, ἀλλά ἡ διδασκαλία τοῦ Μεγάλου καί σοφοῦ Διδασκάλου τοῦ Γένους, τοῦ δευτέρου Χρυσοστόμου κατά τούς Θεολόγους τῆς Ἐκκλησίας μας ἐπιβεβαιώθηκε καί μέ ἐπίσημη ἀπόφαση τῆς Συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πού χρονολογεῖται τόν Αὐγουστο τοῦ 1819 καί πού ἔθεσε τέρμα στή διαμάχη καί ἐπιδοκίμασε τήν ἀρχή τῆς Θείας Κοινωνίας τῶν πιστῶν σέ κάθε Εὐχαριστιακή Λειτουργία παραγγέλλοντας τήν Κοινωνία κάθε Κυριακή,¹¹ ὄχι βέβαια χωρῆς τῆς προϋποθέσεως πού ὁ ἴδιος ὁ Μέγας Ἅγιος τονίζει:

"Γίνεσθε ἔτοιμοι, τρεῖς ἡμέρες μὴ προσέλθετε γυναικί" (Ἐξ. κεφ. ιθ', 15), διέταξε ὁ Θεός, γιά νά λάβουν τόν Παλαιόν Νόμον οἱ Ἑβραῖοι, πόσο μᾶλλον πρέπει νά φυλάττουν ταύτας καί ἐκεῖνοι πού μέλλουν νά λάβουν μέσα εἰς τόν ἑαυτόν τους τόν ἴδιον τόν Νομοθέτην Θεόν διά τῆς Θείας Εὐχαριστίας;... "Ἐντεῦθεν", γράφει ὁ Ἅγιος Νικόδημος, "συμπεραίνομεν ἐκ τοῦ μείζονος τό ἔλαττον ὅτι ἄν εἶναι ἀρκετή εἰς ἐτοιμασίαν τῆς Θείας Κοινωνίας ἡ τριήμερος ἀποχή τῆς σαρκικῆς μίξεως, πολλῶ μᾶλλον εἶναι ἀρκετή εἰς αὐτήν ἡ τριήμερος νηστεία. Καί μ' ὄλον πού ἀπό τούς Θείους Κανόνας νηστεία πρό τῆς Μεταλήψεως οὐ διορίζεται· οἱ δυνάμενοι δέ νηστεύειν πρό αὐτῆς καί ὀλόκληρον ἑβδομάδα καλῶς ποιοῦσιν."¹²

Εἶναι πολύ σημαντική ἡ ἐρμηνεία αὐτή τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου, γιατί μαζί μέ τόν Ἅγιον Μακάριον τόν Νοταρᾶν εἶναι οἱ συγγραφεῖς τοῦ θαυμασίου βιβλίου *"Περί τῆς συνεχοῦς Θείας Μεταλήψεως"*.¹³ Εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικές οἱ ἀπόψεις τοῦ Ἁγίου καί γιά τόν λόγο ὅτι τά τοῦ Πηδάλιου ἐνεκρίθησαν καί ἀπό τίς δύο ἄλλες μεγάλες μορφές τῆς Ἐκκλησίας μας, τόν Ἅγιον Μακάριον τόν Νοταρᾶν καί τόν Ἀθανάσιον τόν Πάριον!¹⁴

Καί οὐδεὶς Ἅγιος ἀναφέρεται στήν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ ὁποῖος νά διδάσκει ὅτι πρό τῆς Θείας Μεταλήψεως γίνεται κατάλυσις καί ὅτι ἐπιτρέπεται τήν ἐπομένην ἢ μετάληψις τῶν φρικτῶν Μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ μας.

Εἶναι ἐπίσης καταλυτικές οἱ παρατηρήσεις τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου στόν Α' Κανόνα Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας, ὅπου ἡ νηστεία τῆς παραμονῆς τῶν Θεοφανείων λύεται μόνον μέ νερό κατά τόν Ἅγιον Τιμόθεον Ἀλεξανδρείας καί κατά τόν Ἅγιον Μᾶρκον Ἐφέσου τόν Εὐγενικόν, ἀκόμη καί ἄν εἶναι Σάββατον ἢ Κυριακή. Βλ. καί τήν ἐρμηνείαν τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου στόν Α' Θεοφίλου.¹⁵ Ὅποτε καί οἱ ἐν Σαββάτῳ ἢ ἐν Κυριακῇ ἐγκρατευόμενοι, κατά τά ἀνωτέρω, γιά νά προσέλθουν τήν ἐπομένην στήν

Θεῖαν Μετάληψιν, δύνανται νά λύουν τήν νηστείαν μέ νερό, σύκα καί σταφίδες καί γενικά ξηροφαγούντες πρό τῆς ἐννάτης, ὅποτε λύουν σοφῶς τήν νηστείαν ξηροφαγούντες, ἐπειδή δέν ἐπιτρέπεται νηστεία τό Σάββατο ἢ τήν Κυριακή, ἀλλά δέν καταλύουν.

Νηστεία σημαίνει ἡ παντελής ἀποχή ἀπό ὅποιαδήποτε τροφή καθ' ὅλην τήν ἡμέραν, ἢ μετάληψις ξηρᾶς τροφῆς μετά τήν ἐννάτην.

Ὅποτε σοφῶς πολιτευόμενοι, κατά τούς Θεοφόρους Πατέρες, οἱ θέλοντες νά μετάχουν τῆς Θείας Μεταλήψεως τήν ἐπομένην, μεταλαμβάνοντες ὕδατος καί ξηρᾶς τροφῆς πρό τῆς ἐννάτης δέν παραβαίνουν τόν Κανόνα τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς νηστείας τοῦ Σαββάτου ἢ τῆς Κυριακῆς!¹⁶

Λύουν ἀλλά δέν καταλύουν τήν νηστείαν καί προσέρχονται στήν Θεῖα Μετάληψη τήν Κυριακή ἢ τήν Δευτέρα, ἐάν εἶναι Δεσποτική ἢ Θεομητορική Ἑορτή.¹⁷

¹¹ Mansi-Petit, Collectio Conciliorum, XL, 82.

¹² Πηδάλιον, σελ. 230, ὑποσ. 1.

¹³ Βλ. πρόσφατη ἔκδοσις "Μυριόβιβλος", 2004

¹⁴ Βλ. Πηδάλιον, Εἰσαγωγή τοῦ ἐκδότου, Σεργίου Ραφτάνη, Πρὸς τούς Ὁρθόδοξους Χριστιανούς.

¹⁵ Πηδάλιον, σελ. 677 ὑποσ. 1 καί σελ. 678

¹⁶ Πηδάλιον, σελ 83 καί ἰδιαίτερα σελ. 84, ἐρμηνεία στόν ἘΔ' Ἀποστολικόν Κανόνα.

¹⁷ Κατά τούς Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας μας, γιά νά μορεῖ κανεῖς νά κοινωνεῖ καί τήν ἑβδομάδα τῆς Διακαινισίμου, ὀφείλει νά διάγει μέ πολλή σύνεση, μέ ἕνους καί ψαλμούς πνευματικῶς, μὴ ἀφιστάμενος τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν Ἱερῶν ἀκολουθιῶν, φυλάσσοντας τά ἀνωτέρω διατεταγμένα ὑπό τῶν Ἁγίων Πατέρων.